

Ivo Andrić

NA DRINI ĆUPRIJA

Dramatizacija: Nikita Milivojević i Christoph Lepschy

Prevod : Dragana Oberst

NAPOMENA :

U predstavi učestvuje pet glumaca .Oni su neka vrsta Naratora koji nam pričaju priču o mostu i događajima na njemu, od njegovog nastanka do trenutka kada je prvi put rušen . Glumci igraju likove i događaje o kojima nam pričaju neprestano smenjujući uloge Naratora i raznih likova .

SCENA 1. (GRANICE I LUTKE)

Lica: SVI GLUMCI

Glumci od mape Balkana, (Srednje Evrope) , prave ogromnu papirnu lutku .Povremeno razgovaraju...

-Ovde sam bio na letovanju ...

-Ovo je Rumunija ?

-Ne. To je Bugarska .

.....

(Kada završe razmenjuju utiske).

-Ne izgleda loše ?

-Da..dobro je.

-Gde je Bosna ... Višegrad ?

-Ja mislim ovde , gde su ruke .

-Ne, to je Grčka ... ovo je Srbija ...Bosna ...

-Negde ovde mora da bude .Telo smo napravili od Bosne , mislim...

-Nije važno ... Spremni ? Možemo da počnemo ?

-Da.

SCENA 2. (GRAĐENJE MOSTA)

LICA: Abidaga, Radisav, Plevljak, Narator

NARATOR (Matthias):

Mehmed Pašu Sokolovića, zeta Sultanovog, velikog vezira, vojskovođu i državnika od svetskog značaja, koji je na tri kontinenta vodio većinom pobedonosne ratove, proširio granice Turske Carevine, osigurao je spolja i dobrom upravom učvrstio iznutra odveli su nekada , *kao devetogodišnje dete*, iz bosanskog sela Sokolovići Osmanlije, zajedno sa drugom hrišćanskom decom iz istočne Bosne. To se zvalo danak u krvi.

NARATOR (Thiemo):

Ali, iako je promenio i život, i veru, i ime i zavičaj, ..

NARATOR (Rainer):

..iako se uzdigao na nama nepoznate visine moći i vlasti,

NARATOR (Marian): Zapamtio je kamenitu obalu, obraslu retkim, golim i ubogo sivim rakitama i nakaznog skeledžiju koji ih je prevezao preko mutne Drine. Kao fizičku nelagodnost negde u sebi – crnu prugu koja s

vremena na vreme, za sekundu-dve preseče grudi nadvoje i zaboli silno – dečak je poneo sećanje na to mesto, gde se preseca drum.

NARATOR (Lisa): Sa godinama i sa starošću to osećanje javljalo se sve češće: uvek ista crna pruga koja mine grudima i preseče ih naročitim, dobro poznatim bolom iz detinjstva.

NARATOR (Matthias): U jednom od takvih trenutaka, on je došao na misao da bi se oslobodio te nelagodnosti, kad bi zbrisao onu skelu na dalekoj Drini, kod koje se beda i svaka nezgoda kupe i talože bez prestanka, time što bi pemostio strme obale i zlu vodu među njima, sastavio dva kraja druma koji je tu prekinut, i tako zauvek i sigurno vezao Bosnu sa Istokom, mesto svoga porekla sa mestima svoga života.

Lutka se podiže.

NARATOR (Marian): Tako je, onda, i bilo. Još iste godine stigli su u Višegrad vezirovi ljudi da pripreme sve što treba za gradnju mosta. Na njihovom čelu stajao je Abidaga, glavni vezirov poverenik.

(Pauza)

ABIDAGA (Rainer): Po svoj prilici su vam pre mene stigli glasovi o meni, a već znam da ti glasovi ne mogu biti lepi ni prijatni. Verovatno ste čuli da tražim rad i poslušnost od svakoga, da hoću i da izbijem i da ubijem svakog ko ne radi kako treba i ne sluša bez pogovora, da ja ne znam šta je to "ne može", "nema", da se kod mene i za manju reč glava gubi, ukratko da sam krvav i naopak čovek.

(Pauza)

ABIDAGA (Rainer): Hoću da vam kažem da ti glasovi nisu ni izmišljeni ni preterani. Pod mojom lipom zaista nema hlada. Takav sam glas stekao u dugogodišnjoj službi, izvršujući predano naredbe velikog vezira. Uzdám se u boga da ću izvršiti i ovaj posao, zbog kojeg sam poslan, a kad ,po svršenom poslu , odem odavde, nadam se da će preda mnom otići još i gori i crnji glasovi od ovih što su do vas došli .

NARATOR (Matthias): To što se sada sručilo na kasabu i ceo ovaj kraj, bila je velika, nerazumljiva napast, kojoj se nije moglo dogledati kraja. Po celoj Bosni putnik je govorio putniku da ne ide na Drinu, jer ko god naiđe hvataju ga i nagone da radi na građenju mosta.

NARATOR (Lisa): Ko nije radio kako valja, toga su odmah hvatali Abidaga i njegovi Sejmeni, batinali na mestu, i posle ga krvava i onesveščena polivali vodom i slali ponovo na rad.

RADISAV (Marian): Braćo , dotužilo je i valja da se branimo . Vidite lepo da će nas ova građevina iskopati i pojesti . I naša dece će još na njoj kulučiti, ako uopšte preživimo. Ovo se za naš iskop i radi , a ne za drugo . Sirotinji i raji ćuprija i ne treba nego turcima;a mi nit' dižemo vojske nit' vodimo trgovinu; i skela nam je mnogo. Nego , nas smo nekoliko dogovorili da idemo noću, u gluvo doba, i da obaramo i kvarimo, koliko se može, što je napravljeno i podignuto, a da pustimo glas kako vila ruši građevinu i ne da most na Drini. Pa da vidimo hoće li šta pomoći. Drugoga puta nemamo , a nešto valja raditi.

NARATOR (Thiemo): Preko noći su počele da se javljaju neobjašnjive štete,

NARATOR (Lisa): na zajaženim mestima,

NARATOR (Matthias): pa i na samim zidarskim radovima.

NARATOR (Marian): Alat ...

NARATOR (Thiemo): koji su zidari do sada ostavljali na započetim, krajnjim stubovima,

NARATOR (Marian): počeo je da se gubi i nestaje,

NARATOR (Lisa): zemljani radovi da se provaljuju i osipaju.

NARATOR (Marian): Tako se proneo glas, da se vila brodarica umešala u posao na ćupriji, i da od gradnje ćuprije neće moći ništa biti, ako se u njene stubove ne ugrade blizanci.

NARATOR (Lisa): Abidaga je pozvao k sebi najvišeg sejmena, nekog Plevljaka, poturicu.

(Pauza)

ABIDAGA (Rainer): Slušaj , šuplja glavo, ti si vešt ovim krmkovićima , znaš njihov jezik ,i njihove marifetluke, pa i pored svega nisi u stanju da pronadeš koja je to rđa koja se digla da vezirski posao kvari.

Da znaš, ako za tri dana ne prestanu svaki kvar i šteta na radovima, ako mi ne uhvatiš onog ko ih čini, nabiću te živa na kolac na najvišoj skeli, da te svet gleda i od tebe strah hvata i pamet u glavu uzima. Kunem ti se životom i verom kojom se ne kune lako. E, sad idi, sikter!

PLEVLJAK (Matthias): Slepci! Bavadadžije! Imate li u glavi očiju? Zar se tako straža straži i carsko dobro čuva? Kažem vam, napraviću od ovog gradilišta kasapnicu za sve sejmene! Ni na jednom od vas neće biti glave

ako za dva dana ovo čudo ne prestane i ako ne pohvatate razbojнике.
Dva dana imate još života! Kunem vam se verom i ćitabom.

RADISAV(Marian): Plevljak je noć proveo krstareći sa momcima po obali.
U potrazi za mnom, u neko doba im se učinilo da čuju kako nešto lupa
na skeli, i potrčali su tamo. Našli su zaista polomljene skele i razvaljen
zid, ali od mene ni traga.

PLEVLJAK (Matthias): Iduće noći sam bolje pripremio zasedu, ali duž
cele građevine nije se začuo ni najmanji šum, izuzev jednolično
pljuskanje i mrmorenje nevidljive vode.

Pauza.

NARATOR (Lisa): Iduće, treće i poslednje noći *čuli smo* lak pljusak a
zatim, jače, tup udarac o hrastove grede na kojima počivaju skele.

PLEVLJAK (Matthias): Veslaj, veslaj, upri!

SVI (viču glasno i haotično):

- Drž, ne puštaj!
- Budalo, ovamo...

PLEVLJAK (Matthias): Luč, palite luč! Konopac mi dajte!

I Plevljak nije verovao svojim očima.

NARATOR (Lisa): Na daskama je ležao vezan hrišćanin, Radisav, seljak.

PLEVLJAK (Matthias): Plevljak se malo stišao, nije vrištao ni psovao.
Činilo mu se da raste svakim korakom, da tek sada počinje da živi.
Pritom je mislio samo na jedno: Kada će doći Abidaga?

NARATOR (Thiemo): I nije morao dugo da čeka.

ABIDAGA (Rainer): Šta? I tako kažeš hteli da bežite , spremili mali splav ...krenuli niz reku ...Pa po noći se ne može ploviti ? A i oni koji hoće da beže po mračnoj noći ne mogu ploviti niz nemirnu reku, punu virova, stena i sprudova, jer se oni koji hoće da beže ne penju se na skele i ne ruše rad ?

PLEVLJAK (Matthias): Kazuj, ko te je nagovorio?

RADISAV (Marian): Ama, ko će me nagovoriti? Šejtan!

PLEVLJAK (Matthias): Šejtan?

RADISAV (Marian): Šejtan, jakako, onaj koji je i vas nagovorio da dođete ovde i da zidate ćupriju.

PLEVLJAK (Matthias): Šejtan! I toga ima, mislio je Plevljak, stojeći sada oborene glave, kao da ga vezani saslušava, a ne on njega. Možda je zaista sve ovo, zajedno sa Abidagom i građenjem mosta, i ovim ludim seljakom, samo đavolja rabota.

RADISAV (Marian): Sve je i tako u vašim rukama. Radite šta znate!

ABIDAGA (Rainer): E, sad ćeš da vidiš šta znamo! Sutra u podne, na mostu, svi će moći da vide kako prolaze oni koji ometaju gradnju mosta.

Radisav i lutka se spajaju.

NARATOR (Marian): Još na sat pred podne iskupio se varoški svet, većinom Turci, na zaravanku kod mosta, da me vidi. Deca su se ispela na visoke blokove neobrađenog kamena, koji su tu ležali.

ABIDAGA (Rainer): Merdžane, šest ti je groša za posao, a još šest ako ostane do mraka živ. Pa sad gledaj!

NARATOR (Lisa): Ne govoreći više ništa, seljak leže kako mu je naređeno, okrenut licem prema zemlji . Cigani priđuše i vezaše mu prvo ruke na leđa a potom na svaku nogu, oko članaka po jedan konopac. Zategnuše svaki na svoju stranu i široko mu raskrečiše noge.

NARATOR (Matthias):Za to vreme Merdžan je položio kolac na dva kratka obla drveta, tako da je vrh došao seljaku među noge . Zatim izvadi iza pojasa kratak, širok nož, kleknu pored ispruženog osuđenika i nagnu se nad njim da mu raseče sukno od čakšira među nogama i da proširi otvor kroz koji će kolac ući u telo .

NARATOR (Lisa):Taj najstrašnji deo krvnikova posla bio je, srećom, za nas gledaoce nevidljiv.Videli smo samo kako vezano telo zadrhta od kratkog i neprimetnog uboda nožem, kako se podiže do pasa, kao da će ustati, ali odmah ponovo pade natrag i tupo udari o daske.

MERDŽAN (Thiemo):

Čim je to svršio, Ciganin skoči, dohvati drveni malj sa zemlje i stade njime da udara donji, tupi deo koca, laganim i odmerenim udarcima. Između dva udarca stao bi i malo posmatrao prvo telo u koje zabija kolac a zatim dvojicu cigana, opominjući ih da vuku lagano i jednomerno. Telo raskrečenog seljaka grčilo se samo od sebe ; kod svakog udarca maljem kičma mu se savijala i grbila, ali su ga konopci zatezali i ispravljali.

Pauza. Kolac.

RADISAV (Marian):

Tišina je na obe obale bila tolika da se jasno razabirao i svaki udarac za sebe i njegov odjek negde na strmoj obali.

NARATOR (Lisa): Čuli smo kako čovek udara čelom o dasku i pored toga jedan drugi neobičan zvuk.

RADISAV (Marian):Ali to nije bio ni jauk ni vapaj ni ropac, ni ma koji ljudski glas, nego je celo to rastegnuto i mučeno telo širilo od sebe neku škripu i grohot, kao plot koji gaze ili drvo koje lome.

PLEVLJAK (Matthias): Posle svakog drugog udarca odlazio je Ciganin do ispruženog tela, nadnosio se nad njega, ispitivao da li kolac ide dobrim pravcem, i kad bi se uverio da nije povredio nijedan od najvažnijih živih delova iznutrice , vraćao se i nastavljao svoj posao.

NARATOR (Lisa):Sve to smo mi slabo čuli i još manje videli sa obale, ali su nam svima noge drhtale, lica bledela i hladneli prsti na rukama .U jednom trenutku kucanje prestade.

MERDŽAN (Thiemo): Pri vrhu desne plećke mišići se zatežu i koža odiže. Ciganin priđe brzo i proseče to ispupčeno mesto unakrst.

RADISAV (Marian): Bleda krv poteče najpre oskudno pa sve jače.

MERDŽAN (Thiemo):Još dva –tri udarca, laka i oprezna, i na prosečenom mestu stade da izbija gvožđem pokovani šiljak koca. Udario je još nekoliko puta, dok vrh nije došao do u visinu desnog uha.

NARATOR (Lisa): Čovek je bio nabijen na kolac kao jagnje na ražanj, samo što mu vrh nije izlazio kroz usta nego na leđa i što nije jače ozledio ni utrobu ni srce ni pluća.

(Pauza).

ABIDAGA (Rainer): Eto s kim ja imam da se borim i nosim, eto od koga zavise moj položaj i moja sudbina, od ove prezrene i slaboumne poturice Plevljaka i od nerazumljive, okorele zlobe i uporstva ove rajinske gnjide. Gadio mu se ovaj narod koji je spor i nevešt u poslu, ali brz na podsmeħ i podrugljivu reč za sve što ne shvata.

(Pauza).

RADISAV (Marian): A sutradan je osvanuo sunčan novembarski ponedeljak. Ni tu oko gradnje ni u celoj kasabi nije bilo oka koje nije pogledalo na onaj zamršeni splet greda i dasaka nad vodom, gde se na samom kraju, kao na pramcu broda, prav i odvojen, isticao čovek na kocu. I mnogi koji je, budeći se, pomislio da je snivao ono što se juče na očigled sveta dešavalo na mostu, sad je stajao i netremice gledao svoj mučan san kako se produžuje i traje, stvaran, na suncu.

PLEVLJAK (Matthias): *(odjednom počinje nekontrolisano da igra i peva. Ruke se same krću, noge počinju da igraju):*

Ha , ha , ha ! Radisave , vilo gorska, što si se ukrutio tako? Što ne potkopavaš ćupriju? Što režiš i grcaš? Zapevaj, vilo ! Poigraj, vilo !

Evo, evo... i ovo mogu, evo, i ovo.... evo! Evo, vidi, evo... i ovo, i ovo, evo!

RADISAV (Marian): Sledećeg jutra prođoše kola kroz grad, na njima dva sejmena i vezani Plevljak, koji više nije mogao da miruje.

SCENA 3.

ĆORKANOV PLES NA MOSTU

Lica: Ćorkan, Mehaga, Pavle, Santo Papo

NARATOR (Rainer): Tako je nastala ćuprija i tako je rasla kasaba oko nje. Most je oko dve stotine i pedeset koraka dugačak a širok oko deset koraka, osim na sredini, gde je proširen sa dve potpuno jednake terase, sa svake strane kolovoza mosta po jedna. To je onaj deo mosta koji se zove kapija. Na mostu i njegovoj kapiji, oko njega ili u vezi sa njim, teče i razvija se život čoveka iz kasabe.

NARATOR (Thiemo): Ovde deca čine svoje prve korake...

NARATOR (Lisa): Na kapiji i oko kapije su prva ljubavna maštanja..

NARATOR (Thiemo): Tu su i prvi poslovi i pazari, svađe i sačekivanja. Tu se izlažu i prodaju prve trešnje i bostan..

NARATOR (Rainer): Tu se sakupljaju i prosjaci, i sakati i gubavi..

NARATOR (Thiemo): Tu često posedaju zreli, ugledni ljudi da se porazgovore o javnim stvarima..

NARATOR (Lisa): Tu su se, sve do 1878. godine, vešale ili nabijale na kolac glave svih onih koji su ma s koga razloga bivali pogubljeni.

NARATOR (Rainer): Kapija je srce mosta koji je srce ove kasabe koja svakom mora da ostane u srcu. Malo podalje od mosta, na opštinskom pijacu, nalazi se Zarijeva mehana, gde svak pije koliko hoće i koliko ima da plati i svak radi i govori što mu srce želi. Gosti se smenjuju, ali jedan je uvek tu: Salko Ćorkan.

SANTO PAPO (Marian): Rum za Ćorkana!

(Pauza)

ĆORKAN (Thiemo): Ćorkanov posao bila je besposlica. Odavno se on ovako troši služeći danju svima i za svaki posao, a noću gazdama i begovima za razbibrigu i džumbus pri piću. On pripada onim ćutljivim, plaćenim svedocima, pred kojima se svako pokazuje onakav kakav je. Njega mogu svirepi da izvrgavaju podsmenu ili tuku, kako ko hoće i kako je sazdan. Bio je on nešto kao umetnik u jednoj sredini u kojoj je umetnost nepoznata.

SANTO PAPO (Marian): Rum za Ćorkana!

ĆORKAN (Thiemo): Ćorkan nije mrdao. Neka oni pričaju šta im je volja. On je odlučio da večaras ne odgovora na njihove zadirke i podsmevanja.

MEHAGA (Matthias) : Ćorkane , evo i pasoša ! Sada možeš da putuješ!

MEHAGA (Matthias): Ćorkane, ti si bogat čovek! Otac je tebi, sinu jedincu, u Anatoliji ostavio veliko imanje. Čim odeš u Brusu i zatražiš očevu zaostavštinu, bićeš bogat čovek ...

(Pauza)

PAVLE (Rainer): Pasport! Prezime ...

MEHAGA (Matthias): Ćorkan ...

PAVLE (Rainer): Tačno! Ime...

MEHAGA (Matthias): Salko... Salko Ćorkan.

PAVLE (Rainer) : Ime majke ...

MEHAGA (Matthias) : Ciganka.

SANTO PAPO (Marian): Rum za Ćorkana !

PAVLE (Rainer) : Ime oca ...

MEHAGA (Matthias) : nepoznato ... neki turski vojnik ...

PAVLE (Rainer) : Ne, to nije taĉno ! Ćorkanov otac je bio Oficir , blizak prijatelj sa Sultanom !

SANTO PAPO (Marian): Tako je ! Rum za Ćorkana !

MEHAGA (Matthias): ...Zanimanje ...

PAVLE (Rainer) : Sve i svašta ...

MEHAGA (Matthias) : Datum roĉjenja ...

PAVLE (Rainer) : ne zna se ...

MEHAGA (Matthias) : Mesto roĉjenja ...

PAVLE (Rainer): Pod drvetom..

MEHAGA (Matthias) : Prebivalište ...

PAVLE (Rainer) : Jarak pored puta...

MEHAGA (Matthias): Osobene karakteristike ...

LISA: nema levo oko ...

MEHAGA (Mathias) : ... zavodnik ?..

SANTO PAPO (Marian) : Da! Rum za Ćorkana !

MEHAGA (Matthias): Bravo, to je sve... Sad moŹeš da putuješ !

(pruži mu pasoš)

SVI: Bravo!

PAVLE (Rainer): Da odeš tamo u Brusu , razbiješ sve spletku i prevare lažnih naslednika... i uzmeš ono što ti pripada !

MEHAGA (Matthias): Prezime...

PAVLE (Rainer):Ćorkan!

MEHAGA (Matthias): Tačno! Ime..

PAVLE (Rainer):Salko... Salko Ćorkan!

MEHAGA (Matthias): Ime majke..

PAVLE (Rainer): Ciganka.

MEHAGA (Matthias): Ćekaj ... Dosta ! *(vadi novac iz džepa i daje ga Ćorkanu)* : Je'l vi znate koliko je daleko Anatolija!? Je'l znate koliko mu novca treba do Bruse !?

PAVLE (Rainer): (dodaje još novca) Pa on mora i da prenoći .. dug je to put!

SANTO PAPO (Marian) : Tako je ! Rum za Ćorkana !

ĆORKAN (Thiemo): Ćorkan i veruje i ne veruje u ono što mu pričaju. Ali već posle druge flašice ruma oseća mirisav vetrić otuda, iz daleke Bruse, i vidi, *zaista vidi* njene zelene bašte i njene bele zgrade. Jasno je, nije on taj na koga liči i za koga ga ljudi smatraju.

(Odjednom mu uzimaju iz ruku sav novac nazad.)

MEHAGA (Matthias) : Prvo da nam kažeš , šta misliš ti , bolan , sa onom Pašom, da je uzimaš ili da se igraš sa njom kao i sa ostalima?

PAVLE (Rainer): " Ja venem za tobom, a ti nit' me prosiš za sebe nit' me puštaš za drugoga " .

MEHAGA (Matthias): Otkud na njega da baci oko !?

NARATOR (Lisa) : Ne znate vi njega. Djuvegija je on! Ašik !

PAVLE (Rainer): Sećate li se one Švabice koja igra na žici ?

LISA: Zavrteo joj mozak ...

Pauza.

ĆORKAN (Thiemo): Paša je bila najlepša devojka u kasabi, sirota, bez oca, pletilja kao majka. I ako je sve šala, ta ljubav je bila istina. Ali u jesen se Paša uda i postade druga žena starog i bogatog Hadžiomera. Ćorkan je pio kao nikad do tada, pevao je, plakao i proklinjao sudbinu koja ga je učinila tako ubogim i nakaradnim.

MEHAGA (Matthias): Ubij se ! Kad ti nisi kadar da otmeš Pašu od onog ćuturuma Hadžiomera, onda ne treba da živiš. Ubij se, Ćorkane, to ti je moj savet!

ĆORKAN (Thieamo): Eh, ubij se, ubij se ... Miliš ti da ja nisam na to pomišljao ? Sto puta sam polazio da sa kapije skočim u Drinu i sto puta me nešto vraćalo ...

MEHAGA (Matthias): Šta te vraćalo ? Strah te vraćao . Pun tur, Ćorkane!

ĆORKAN (Thiemo): E nije! Nije strah, tako mi Boga, nije strah.

Nije strah !

(Svi) : U- bij – se ! U-bij-se !

ĆORKAN (Thiemo) : Nije strah !

SVI : U-bij-se !...Ubij se...

ĆORKAN (Thiemo): Nije strah!

MEHAGA (Matthias) : Hajde baš da vidimo ! Ko sme da pređe most , ali po ogradi?

SANTO PAPO (Marian) : Ćorkan sme! Rum za Ćorkana!

PAVLE (Rainer) : Kakav Ćorkan ! Ograda je još i zaleđena ...

MEHAGA (Matthias): Ćorkan? Nikad u životu!

ĆORKAN (Thiemo) : Ko ne sme ? Ja ? Ja smem, bolan, što živ čovek ne sme!

PAVLE (Rainer): Ne smeš! Probaj!

ĆORKAN (Thiemo): Smem Boga mi!

SANTO PAPO (Marian): Sme Ćorkan! Rum za Ćorkana!

PAVLE (Rainer): Ćorkan laže!

MEHAGA (Matthias): E da vidimo!

ĆORKAN (Thiemo): Nisu ni приметили kad se Ćorkan uspeo na kamenu ogradu.

NARATOR (Rainer): Kamena ograda je široka svega tri pedlja. Prvi koraci su oprezni i tromi. Njegove teške kundure svaki čas se okliznu po pločama, prevučenim poledicom.

ĆORKAN (Thiemo): Čini mu se da da ga dubina pod njim neodoljivo privlači, da se mora otisnuti i pasti, da već pada. Ali taj neobični položaj i blizina velike opasnosti davali su mu novu snagu i dotle nepoznate moći. Boreći se da održi ravnotežu, sve je življe poskakivao i sve se više lomio u pasu i kolenima. Umesto da korača, on je, ni sam nezna kako, počeo da igra, sitno, bezbrižno, kao da je na širokoj, zelenoj poljani, a ne na uskom ćenaru i poledici. I odjednom je postao lak i vešt, kao što čovek biva ponekad, u snovima. Njegovo zdepasto i iznureno telo sada je bez težine.

NARATOR (Matthias): Pijani Ćorkan je poigravao i lebdeo nad provalijom kao krilac.

ĆORKAN (Thiemo): Osećao je kako iz njegovog tela, zajedno sa muzikom po kojoj igra teče vesela snaga koja daje sigurnost i ravnotežu. Igra ga je nosila kud ga hod ne bi nikad proneo.

ĆORKAN (Thiemo, peva): Tridam, tiridam ... tirititiridam ...tiridam ... haj, haj , hajhaj!

NARATOR (Lisa): Uzvišen iznad svih, on nije više onaj veselnik Ćorkan iz Čaršije i Mehane; nije ni to pod njim klizava i uska kamena ograda poznatog mosta. Ne, to je to daleko i neostvarljivo putovanje o kome mu svake večeri u mehani govore, sa grubim zadirkivanjem i podsmehom. To je ona svetla, željena staza velikih podviga...

ĆORKAN (Thiemo): .. a tamo, na dalekom njenom kraju, tamo je carski grad Brusa sa istinskim bogatstvom i zakonitim nasleđem, a tamo je negde i sunce koje je zašlo, i lepa Paša sa muškim detetom, njegova žena, sa njegovim sinom.

Pauza.

NARATOR (Marian): Kada smo kao deca toga jutra žurili u školu, stali smo da posmatramo tu čudnu igru. Celoga života neću zaboraviti poznatog Ćorkana kako, preobražen i lakonog, hrabar i veseo igra i korača kao čarobnjak, tamo gde je to zabranjeno i kuda niko drugi ne korača.

SCENA 4.

KOCKAR I SMRT

Lica: Milan , Stranac i Narator.

NARATOR (Marian): Jedne jeseni, naišao je u han neki stranac. Ni star ni mlad, ni ružan ni lep, srednjih godina i srednjeg stasa, ćutljiv, a osmejkuje se samo očima. Zanoćio je u hanu na višegradskoj pijaci. Zanoćio je tu i sa sumrakom naišao u ovaj sobičak, u kome su još od posle podne bili zatvoreni kockari. Primili su ga sa nepovorenjem, ali se držao tako tiho i skromno, više je gubio no dobivao, a onda postaju sve življi i slobodniji. Gomila srebrnog novca rasla je pred njim. Igrači počеше da izostaju.

STRANAC (Thiemo): Milan Glasinčanin je bio poslednji, visok, mršav i bled čovek, koji se bio predao kocki. Sutradan smo igrali ponovo.

MILAN (Marian): I opet je stranac naizmenice gubio i dobivao, uvek više dobivajući nego gubeći, tako da su opet kasablije ostale bez gotovine. Prisustvo ovog stranca u hanu mučilo me je i dražilo. Zaricao sam se da neću više igrati, pa opet sam dolazio i gubio, sve do poslednje pare, i vraćao se kući pun jeda i srama. Četvrte ili pete večeri pođe mi za rukom da se savladam i ostanem kod kuće. Posle sam nekoliko puta izlazio pred kuću, pušio i šetao. Ugledah odjednom nejasan lik.

STRANAC (Thiemo) : Dobro veče komšija ! Nisi večeras došao u han ?

MILAN (Marian) : Nisam nešto raspoložen ... Ostali igrači su tamo.

vremena ... Nego , 'ajde da okrenemo nas dvojica .

MILAN (Marian) : Kasno je , bogami , a i nema se gde.

STRANAC (Thiemo) : Sešćemo na Kapiju. Sad će mesec izgrijati.

MILAN (Marian): Ama nije mu vreme.

STRANAC (Thiemo): Stranac je stajao dalje i čekao, kao i da ne pomišlja da bi moglo biti drugačije nego što on kaže. Na kapiji nije bilo žive duše.

MILAN (Marian) : Nezgodno je ... ne vide se karte , ne raspoznaje novac.

STRANAC (Thiemo): Igrajmo, onda, nešto drugo... Igrajmo, na primer, u tvoje čizme...

MILAN (Marian): Šta ti ulažeš?

STRANAC (Thiemo) : Šta hoćeš?

MILAN (Marian): Tvoj šešir?

STRANAC (Thiemo) : Može.

Igraju. (I)

STRANAC (Thiemo): Čizme su moje. Da igramo u tvoju njivu ?

MILAN (Marian): Šta ti ulažeš?

STRANAC (Thiemo): Moga konja.

Igraju.(II)

MILAN (Marian): Milan pobeđuje.

STRANAC (Thiemo): Igrajmo u kuće, njive i svu stoku.

MILAN (Marian): Može.

Igraju. (III)

MILAN (Marian): Sve sam izgubio (na nemačkom: Ništa više nemam.)

STRANAC (Thiemo): Milan je pobledeo.

(Pauza)

Igrajmo u tvoju levu ruku.

MILAN (Marian): Moju levu ruku ?...

STRANAC (Thiemo): A ja ulažem tvoju kuću, tvoju njivu i tvoju stoku.

Igraju. (IV)

STRANAC (Thiemo): Izgubio si. Ulažem sada svoju do sada najlepšu noć, 27. mart pre 13 godina.

(Pauza)

MILAN (Marian): Ja ulažem poslednji momenat koji ću doživeti sa ocem.

Igraju. (V)

MILAN (Marian): Opet sam izgubio.

(Pauza)

Igrao sam, ali ne što mi se igra, nego što moram. Osećao sam da me napuštaju snaga i volja sa svakim novim gubitkom.

STRANAC (Thiemo): Da igramo sada u budućnost tvog deteta...

MILAN (Marian): Budućnost mog deteta?

STRANAC (Thiemo): Ja ulažem budućnost mog deteta.

Igraju. (VI) . Stranac (Thiemo) pobeđuje.

STRANAC (Thiemo) : Znaš šta prijatelju ? Da okrenemo još jednom, ali sve za sve. Ja dajem sve što sam večeras dobio, a ti život. Ako dobiješ, sve je opet tvoje kao što je i bilo. Ako izgubiš , ti skači sa Kapije u Drinu.

MILAN (Marian): Kao u nekakvoj groznici , pokušavam da se pridignem sa mesta na kojem sedim , ali me stranac jednim jedinim pogledom vrati na mesto.

Pauza.

Igraju (VII).

Pauza.

STRANAC (Thiemo): Izgubio si.

Pauza. Stranac prilazi Milanu.

STRANAC (Thiemo): Milan nije mogao da veruje. Izgledalo mu je nemoguće da se tako sve odjednom gubi.

MILAN (Marian) : Od nožnih prsta do temena nešto vatreno i šumno prostruja kroz njega. Sve mu odjednom postade jasno: i šta je vrednost života, i šta je čovek i šta njegova prokleta i neobjašnjiva strast da se igra sa svojim i sa tuđim, sa samim sobom i sa svim oko sebe. Sve je jasno i belodano kao da je svanulo i kao da je sanjao da je igrao i izgubio, ali sve je u isto vreme istinito, neopozivo i nepopravljivo. Htede

nešto da zausti, da jaukne, da pozove nekog u pomoć, bar uzdahom jednim, ali nije nalazio ni toliko snage u sebi.

STRANAC (Thiemo): Pored njega, stranac je čekao.

NARATOR (Rainer): Pored njega, stranac je čekao. I tada, odjednom, zakukurika petao negde na obali, tanko i glasovito, jednom, pa odmah i drugi put. U isti mah, cela se kapija zaljulja iz temelja.

Pauza.

MILAN (Marian): Milan zatvori oči od straha . Kada ih ponovo otvori, vide da je sam.

NARATOR (Matthias): Krnj mesec narandžaste boje, plivao je u dnu vidika. Dizao se prohladan vetar. Šum vode postao je glasniji .

NARATOR (Rainer): Dva meseca je ležao u groznici i u bunilu.

NARATOR (Matthias): Kada je došao sebi, pridigao se, ali kao drugi čovek. To je sada bio starac pre vremena i osobenjaka koji živi povučeno, govori malo i ne druži se sa ljudima više nego mora.

Na licu, koje ne poznaje osmejka, stalan izraz bolne, napregnute pažnje.

SZENA 5

FATINA SVADBA

Lica: Fata, Nailbeg Hamzić, Avdaga Osmanagić, Mustajbeg Hamzić,
Narator

NARATOR (Rainer): Tako je prolazilo vreme na mostu i u kasabi. Na most su udarali ratovi, kuga, poplave i seobe, prekidajući život na kapiji.

NARATOR (Matthias): Ali je on i dalje stajao isti onakav kakvog ga je video Mehmed Paša pred unutrašnjim pogledom sklopljenih očiju i kakvog ga je ostvario njegov neimar : moćan, lep i trajan, iznad svih promena. Smisao i suština njegovog postojanja kao da su bili u njegovoj stalnosti. Njegova svetla linija u sklopu kasabe nije se menjala kao ni profil okolnih planina na nebu.

NARATOR (Rainer): U nizu mena i brzom ocvetavanju ljudskih naraštaja on je ostajao nepromenjen kao i voda koja prolazi ispod njega. Bile su to one decenije sredinom devetnaestog veka kada se Tursko Carstvo tiho raspadalo.

NARATOR (Matthias): U ono vreme, ovde na kapiji desilo se nešto što se ne zaboravlja i što se možda neće ponoviti dok je na Drini mosta i kasabe. Taj događaj uzбудio je i potresao grad i preneo se dalje, na druga mesta i predele, kao sve legende koje kruže svetom.

NARATOR (Marian): To je u stvari priča o dva višegradaska zaseoka, o Veljem Lugu i o Nezukama.

Ulazi Fatima (Lisa).

NARATOR (Marian): Velji Lug je mirno, lepo i bogato tursko naselje na uzvisini iznad kasabe. Tačno na protivnoj strani nalazi se zaselak Nezuke, za razliku od Veljeg Luga potpuno nevidljiv, u jednoj tamnoj ravnici među vrbacima pored Drine.

AVDAGA (Matthias): Ja sam Avdaga Osmanagić iz Veljeg Luga. Imam pet poženjenih sinova i jedinicu kćer Fatu, koja je tek dorasla za udaju. Za tu moju kćer Fatu zna se da je u svemu na mene, ne samo po izgledu, nego i po pameti i govoru.

NARATOR (Marian): „Mudra si, lijepa si, lijepa Fato Avdagina!“ Tako se u kasabi govorilo i pevalo, ali malo je bilo onih koji su imali hrabrosti da zaprose devojkicu iz Veljeg Luga. A kad su oni svi redom bili odbijeni, oko Fate se brzo stvorila praznina, onaj krug divljenja, mržnje i zavisti, nepriznavanih želja i zloradog iščekivanja koji redovno okružuju stvorenja sa izuzetnim darovima.

NAILBEG (Rainer): U moga oca, Mustajbega Hamzića iz Nezuka ima četiri kćeri i ja, Nailbeg, sin jedinac. Na nekoj svadbi, bacio sam oko na Fatimu i doviknuo joj: „Dabogda te Mustajbeg iz Nezuka nevjestom zvao“ !

NARATOR (Marian): Fata se nasmejala glasno.

NAILBEG (Rainer): Ništa se nemoj smijati – i to će čudo jednog dana biti.

AVDAGA OSMANAGIĆ (Matthias): Hoće, kad Velji Lug u Nezuke sađe! odgovorila mu je Fatima, uz ponosan pokret tela.

NARATOR (Marian): Njen odgovor mladom Hamziću proćuo se i ponavljao od usta do usta kao i sve ostalo što je ona ćinila ili govorila.

MUSTAJBEG HAMZIĆ (Rainer): Avdaga je u to vreme imao znatnih poslovnih gubitaka iz kojih su proizilazile obaveze, kojima je bilo teško na vreme odgovoriti. Ja sam ga u tome pomogao i podržao kako samo dobri ćaršijski ljudi mogu da podrže i pomognu jedan drugog u teškom trenutku: jednostavno, prirodno i bez reći.

NARATOR (Marian): Što je bilo između Avdage Osmanagića i Mustajbega Hamzića, kako je Mustajbeg zatražio Fatu od svoga jedinca Nailbega i kako mu je preki i ćastoljubivi Avdaga „dao“ devojku, to nikad niko neće saznati. Isto tako nije se pravo znalo kako se stvar odigrala između oca i njegove lepe kćeri jedinice.

NAILBEG (Rainer): O nekom otporu s njene strane nije, naravno, moglo biti reći. Kao u snu, ona je poćela da provetrava, dopunjuje i slaže svoju devojaćku spremu.

NARATOR (Marian): Mesec dana je svet preprićavao taj događaj i u razgovorima ispirao usta Fatinim budućim poniženjem koa slatkom vodicom.

AVDAGA OSMANAGIĆ (Matthias): Mesec dana su ćinjene pripreme u Nezukama i na Veljem Lugu. Mesec dana je Fatima radila sa drugaricama, rodicama i najmljenim ženama na svojoj opremi. Devojke su pevale.

MUSTAJBEG HAMZIĆ (Rainer): Poslednjeg ćetvrtka u avgustu mesecu došli su Hamzići na konjima po devojku. U mešćemi je pred kadijom

obavljeno venčanje. Tako je održana reč kojom je Avdaga dao svoju kćer za Mustajbegova sina. Ipak je, znači, Velji Lug sišao u Nezuke. Zatim je mala povorka krenula put Nezuka.

NARATOR (Marian): Sutradan je nabujala žućkasta voda izbacila Fatin leš u jedan plićak.

AVDAGA OSMANAGIĆ (Matthias): Izdahnuo sam te iste zime, zagušen kašljem, ne progovorivši nikad ni s kim nijedne reči o jadu zbog kojeg sam umirao.

MUSTAJBEG HAMZIĆ (Rainer): Idućeg proleća oženio sam sina drugom devojkom, iz Brankovića.

(Pauza)

FATA (Lisa): Ja sam Fatima, jedina kćer Avdage Osmanagića. Samo što sam dospela za udaju, a otac me je obećao Nailbegu Hamziću iz Nezuka. Nemo i gluvo sam se pokorila očevoj volji, kako je svuda i oduvek kod nas u Bosni bilo i biva.

Već mesec dana se čine pripreme u Nezukama i na Veljem Lugu. Devojke pevaju, a pevam i ja, slušajući samu sebe i misleći pri tom svoju misao. Jer sa svakim bodom igle znam da ni ja ni moj vez neće nikada videti Nezuka. Ja to ne zaboravljam ni za trenutak. Noću, kad pod izgovorom da treba da posvršavam još neke poslove ostajem sama, stojeći pored prozora, gledam tu noć. U celom telu nosim mirnu snagu, razlivenu i slatku, i svaki deo moga tela osećam odvojeno, kao zaseban izvor radosti : noge, kukove, ruke, vrat, a naročito grudi. Osećam kako ceo brežuljak, sa svim što je na njemu, sa kućom, zgradama, njivama,

diše, toplo, duboko, jednomerno, i diže se i spušta zajedno sa svetlim nebom i noćnim prostranstvom.

Ali tek noću, kad ožive i planu nebesa, otvara se beskrajnost i silna snaga toga sveta u kome se živ čovek gubi i ne može da se priseti ni sama sebe ni kuda je pošao ni šta hoće ni šta treba da radi. Tu nema reči koje teško obavezuju za ceo život, ni smrtonosnih obećanja ni bezizlaznih položaja, sa kratkim rokom koji neumoljivo teče i ističe, a sa smrću ili sramotom kao jedinim izlazom na kraju. Tu je sve slobodno, beskrajno, bezimeno i nemo.

Tvoja su usta, oče, rekla da, tamo gde ja rekoh ne. Ali tvoje da ja osećam kao moje da, ono me veže isto kao što me veže moje ne, pa ću morati izaći pred kadiju sa Mustajbegovim sinom, jer je nemoguće i pomisliti da Avdaga Osmangić ne održi reč. Ali isto tako znam dobro i posigurno, da posle toga moja noga ne može stupiti u Nezuke, jer onda opet ja ne bi održala svoju reč. A to je, naravno, nemoguće, jer i to je Osmanagića reč.

Kad smo naišli na most, osetih još jednom svaki deo svoga tela, snažno i odvojeno. Priterala sam svoga konja na sam kraj mosta, stupila desnom nogom na kamenu ogradu, vinula se, kao okrilatila, sa sedla, preko zida, i poletela sa visine u hučnu reku pod mostom.

Pauza.

NARATOR (Lisa): Sutradan je nabujala žućkasta voda izbacila Fatin leš u jedan plićak.

SCENA 6.

PREDAJA MOSTA

Lica: Narator, Osman efendija, Alihodža, Pop Nikola, Mula Ibrahim, David Levi , Husein Efendija, Komandant

OSMAN EFENDIJA (Matthias): Došo zeman da se gine !

ALIHODŽA (Rainer): Zašto? Šta je cilj?

OSMAN EFENDIJA (Matthias): Izginućemo sve do jednoga!

ALIHODŽA (Rainer): A tako? A ja sam mislio da vi hoćete da isterate Austrijanca iz Bosne i da nas zato sakupljate. Ako je do toga da se gine, umemo i mi da izginemo, efendija, i bez tebe. Ništa lakše nego izginuti.

NARATOR (Thiemo): Posle trista godina pod Turcima, sredinom avgusta 1878. Austrijanci su ušli u Sarajevo. Kao većina višegradskih muslimana, i Alihodža je bio protiv oružanog otpora. Videći da je sultan zaista prepustio Bosnu Austrougarskoj i poznavajući svoje sugrađane bio je protivan neorganizovanom narodnom otporu.

NARATOR (Marian): Ali zaneseni i mrki Osman efendija nije bio čovek koji bi takve stvari mogao da primeti i razume.

OSMAN EFENDIJA (Matthias): Vidim ja da se tebi ne gine.

ALIHODŽA (Rainer): Vidim ja da se tebi gine, samo ne znam što tražiš društvo za taj ćoravi posao. Misliš ti, efendija, da je meni ovde lako živ

čekati da ugledam Švabu na svome? Ni ja lijeka ne znam, ali znam da nije u onome što nam ti savetuješ.

OSMAN EFENDIJA (Matthias): Ova je ćuprija vezirov hair. Pisano je da preko nje nema prelaska kaurskoj sili. Kunem ti se, pre nego napustim kasabu da ću te prikovati za uvo na kapiji, kao jazavca, da tako dočekaš Austrijance, protiv kojih nećeš da se boriš.

ALIHODŽA (Rainer): ... Nekad je moj rahmetli otac slušao od Šeh Dedije i meni kao detetu pričao: otkud ćuprija na ovom svetu i kako je prva ćuprija postala. Kad je Alah Dž. Biva, stvorio ovaj svet, zemlja je bila ravna i glatka kao ko najlepša (savatli) tepsija. To je bilo krivo šejtanu koji je zavidio čoveku na tom božjem daru. I dok je zemlja bila još onakva kakva je ispod božje ruke izašla, mokra i meka ko nepečena ćasa, on se prikrađe i noktima izgrebe lice božje zemlje, koliko je god mogao više i dublje. Tako su postale duboke reke i provalije što odvajaju kraj od kraja i dele ljude jedne od drugih i smetaju im da putuju po zemlji koju im je Bog dao bašču za njihovu hranu i izdržavanje. Žao bi alahu kad je video šta onaj prokletnik uradi, te posla svoje *meleće* (anđele) da pomognu i olakšaju ljudima. Kad anđeli videše kako jadni ljudi ne mogu da pređu one haluge i dubine ni da svršavaju svoje poslove, nego se muče i uzalud gledaju i dovikuju s jedne obale na drugu, oni iznad tih mesta raširiše krila i svet stade da prelazi preko njihovih krila. Tako ljudi naučiše od božijih anđela kako se grade mostovi.

Zato je najveći sevap sagraditi ćupriju i najveća grehota dirati u nju, jer svaka ćuprija je, od onog brvna preko planinskog potoka pa do ove

Mehmedpašine građevine, ima svoga meleća koji je čuva i drži, dok joj je od Boga suđeno da stoji.

NARATOR (Marian): Kad su se Austrijanci pojavili na obroncima Lijeske, tada se videlo da se kasaba zaista ne može braniti. Osman efendija je bio poslednji koji je napustio varoš.

NARATOR (Thiemo): Austrijanci su pristizali polako i zastali su u nedoumici pred zgrčenim Hodžom. Tek kada je stigao jedan bolničar, nađoše klešta, pažljivo izvukoše ekser, i oslobodiše Alihodžu.

ALIHODŽA (Rainer): Mogu ja, mogu. Niko meni ne treba.

NARATOR (Marian): Svečan i zvaničan dolazak austrijskih trupa bio je tek sutradan. Nikada niko nije zapamtio takvu tišinu nad kasabom. Svuda i u svima – strah.

NARATOR (Thiemo): Švabe koje ulaze boje se zasede.

NARATOR (Marian): Turci se boje Švabe.

NARATOR (Thiemo): ..Srbi Švabe i Turaka...

NARATOR (Marian): Jevreji se boje svega i svakoga, jer je, naročito u ratno vreme, svak jači od njih.

NARATOR (Matthias): Drugog dana na jedan sat pre podne rečeno je da će stići komandant, pukovnik, i da na ulasku u varoš moraju da ga dočekaju najugledniji ljudi iz kasabe, i to predstavnici sve tri vere.

NARATOR (Marian): Mnogo pre određenog vremena četvorica „zakonoša“ našli su se na pijacu i sporim koracima zaputili na kapiju.

(Pop Nikola, Mula Ibrahim, David Levi i Husein Efendija čekaju na kapiji dolazak austrijskog komandanta.)

Pauza.

POP NIKOLA (Rainer): Ama da zapalimo još po jednu; imamo kad, baku mu njegovu, nije valjda tica pa da sleti na ćupriju.

MUDERIS (Marian): Mladi rabin je premirao od straha. Nije imao snage da oduva dim od sebe.

MULA IBRAHIM (Matthias): Muderiz nije bio ništa manje uplašen. On ni približno nije bio svestan kako unezveren izgleda i do koje je mere ustrašen, jer mu visoko mišljenje koje ima o sebi nije dopuštalo da tako što poveruje.

POP NIKOLA (Rainer): Mula Ibrahim je bio nešto bleđi nego obično, ali inače miran i priseban.

MULA IBRAHIM (Matthias): Pop Nikola je od sve četvorice bio nesumnjivo najmirniji i najpribraniji, bar tako je izgledalo.

POP NIKOLA (Rainer): Mulah Ibrahim... *(Pauza)* ... bio je nadaleko poznat sa svoje dobrote i duševnosti.

MULA IBRAHIM (Matthias): Svet u Pop Nikoli gleda prototip sveštenika i starešine uopšte.

Pauza.

POP NIKOLA (Rainer): Ali Mula Ibrahim je imao jednu manu: mucao je u govoru, i to teško i nadugačko.

MUDERIS (Marian): „Treba da je čovek dokon pa da sa Mula Ibrahimom razgovara“ ...

POP NIKOLA (Rainer): ... govornice su kasablje.

Pauza.

MULA IBRAHIM (Matthias): U svom dugom ćurku od lisičine, sa velikom riđom bradom, sa ogromnom kamilavkom na glavi, Pop Nikola prolazi kroz čaršiju kao da je sveštenik cele ove kasabe, i to ne po svojoj crkvi samo, nego od iskona, od drevnih vremena kad još svet nije bio ni podeljen na sadašnje i vere i crkve.

Pauza.

HUSEIN EFENDIJA (Marian): David Levi je tek odskora rabin i nedavno se oženio. Bio je neizrecivo bojažljiv i ćutljiv.

DAVID LEVI (Thiemo): Višegradski muderiz Husein-efendija imao je najveću biblioteku u kasabi, jedan okovan i dobro zatvoren sanduk knjiga, koje je on ne samo brižljivo ćuvao od prašine i moljaca nego ih i sam retko i štedljivo ćitao.

HUSEIN EFENDIJA (Marian): ...On je strahovito patio u sebi kad god bi morao da izađe među ljude i ućestvuje u razgovorima, osećajući se stalno malen, slab i nedorastao. Da bi izgledao važniji i krupniji, nosio je široko i bogato odelo od teške ćoje.

DAVID LEVI (Thiemo): ...Znalo se da Hussein Effendi piše hroniku najvažnijih događaja u kasabi. A samo to saznanje davalo mu je ugled kod ljudi i dizalo cenu, jer se smatralo da on time ima, na neki naćin, dobar glas kasabe i svakog pojedinca u svojim rukama.

POP NIKOLA (Rainer): U stvari ta hronika nije bila ni opširna ni opasna. Za šest godina, otkad je muderiz vodi, ona je ispunila svega šest stranica jedne male sveske. Jer, većinu kasabalijskih događaja muderiz nije smatrao dovoljno važnim ni dostojnim da uđu u njegovu hroniku.

DAVID LEVI (Thiemo) :

Jutros i u toku minule noći u kojoj niko od njih nije mnogo spavao, oni su se po sto puta pitali kako će izgledati taj trenutak kad na kapiji dočekaju komandanta austrijske (careve) vojske. Zamišljali su ga svakojako.

Pauza.

DAVID LEVI (Thiemo) :

Eto gospodina, eto ga na belom konju ...

Pauza.

Ulazi Komandant .

SCENA 7.

FEDUN (Zaljubljeni stražar)

Lica:

Fedun (austrijski vojnik iz Rusije)

Jelenka (devojka, Srpkinja preobučena u Turkinju)

Jakov Čekrlija (hajduk)

Vahtmajster Draženović

NARATOR (Marian):

Nastupila je četvrta godina austrijske okupacije. Ako se i ne vraća nepovratna „slatka tišina“ turskih vremena, ono bar počinje da se ustaljuje red po novim shvatanjima. I opet, kao mnogo puta pre toga, pojavila se straža na Kapiji. Među štrajfkorima koji su se smenjivali na kapiji bio je jedan mlad čovek, Rus iz istočne Galicije, po imenu Gregor Fedun. Taj mladić u dvadeset i trećoj godini bio je džinovskog rasta i detinje duše, snažan kao medved i stidljiv kao devojka. Na kapiji je proveo celu zimu, za mraznih, vedrih noći kad kamen puca od studeni. Tu je dočekao i proleće i primetio mu prve znake na kapiji: ono teško i muklo pucanje leda na Drini, koje čovek negde u utrobi oseti. Osećao je kako proleće polagano ulazi u njega, plavi mu i zbunjuje sva čula, zanosi i mrsi misli.

DRAŽENOVIC (Rainer): Prema pouzdanim obaveštenjima, poznati hajduk Jakov Čekrlija prebacio se iz Hercegovine u Bosnu i sad se krije negde u okolini Višegrada, odakle će , vrlo verovatno,nastojati da se dokopa srpske ili turske granice. U pitanju je hajduk koji je, sitan i neugledan telom, ali snažan, smeo i neobično lukav.

DRAŽENOVIC (Rainer): Straža na mostu da udvostruči pažnju ! Jasno ?

FEDUN (Marian): Jasno !

(Rainer odlazi.)

Pauza.

FEDUN (Marian) : Nekako u vreme ručka, prošla je pored straže jedna turska devojčica. Oko nje se savijala šarena bošča koja joj zaklanja celo telo, ruke i kosu, podbradak i čelo, ali ostavlja još nepokriven jedan deo lica: oči, nos, usta i obraze.

(Fedun je oprezno i bojažljivo pogledao devojčicu.)

FEDUN (Marian): Oko nje se savijala šarena bošča, talasajući se i treptajući na suncu kao živa. Lice joj je bilo mirno i lepo , čvrsto i usko uokvireno zategnutom tkaninom bošče.

JELENKA (Lisa): Mladić je življe krstaro od jedne terase do druge i pogledao stalno ka pijacu. Sad mu se činilo da ima zaista koga da čeka.

FEDUN (Marian): Sad mu se činilo da ima zaista koga da čeka.

JELENKA (Lisa): Posle pola sata turska devojčica vratila se iz čaršije i prošla opet pored njega. Pogledao me je sada malo duže, i...

FEDUN (Marian): ...što je bilo najljepše...

JELENKI (Lisa):... pogledala sam i ja njega, kratkim ali slobodnim pogledom, iskosa, malo nasmevano...

FEDUN (Marian): ... malo iskosa, kao deca u igri ... I opet je odlelujala, idući polagano. Turska devojčica je prošla bezbroj puta kroz njegovu svest. A sutradan, ona je ponovo stvarno prešla most. Ja je opet pogledah, kao u nekoj igri, kojoj samo napola poznajem pravila.

JELENKI (Lisa): Gotovo je zastala, gledajući mu pravo i dugo u oči. On joj dobaci dve reči, nejasne i beznačajne, zaboravljajući potpuno mesto na kome je.

FEDUN (Marian):Bilo je neverovatno da se turska devojka usudi da pogleda austrijskog vojnika. Znao sam da u ovoj zemlji i na mojoj poziciji ništa nije tako opasno kao dirnuti muslimansku ženu. Kazne su za takve smelosti bile teške. A bilo ih je koji su i glavom platili od samih uvređenih i razbesnelih Turaka.

Pauza.

FEDUN (Marian): *(skoro mrmrljajući)* Radujem se što te ponovo vidim..

JELENKI (Lisa): *(plašljivo)* I ja se radujem... *(nasmeši se i prođe)*

FEDUN (Marian) : I trećeg dana oko podne turska devojka je naišla..

Pauza.

JELENKI (Lisa): *(tiho)* Kada je ponovo tvoj red da budeš na straži ?

FEDUN (Marian) ... sa prvim sumrakom , oko akšama , biću na Kapiji ...

JELENKA (Lisa): Dovešću moju staru nenu u čaršiju na konak a vratiću se sama.

FEDUN (Marian) : ... a u svakoj od tih običnih reči bilo je skrivene radosti što će me ponovo videti ... Šest sati kasnije bio sam opet na Kapiji . Tada se drumom sa Osojnice pojavila turska devojka , uvijena u svoju bošću čije je boje suton pogasio . Pored nje je išla stara, pogurena Turkinja, zabludjela u tešku crnu feredžu. Išla je gotovo pobauljke, odupirajući se desnom rukom na štap a levom na devojčinu ruku.

Pauza.

FEDUN (Marian) : ...čekao sam sa uzbuđenjem njen povratak. Šta li će mi kazati u prolazu. Šta da joj kažem ? Možda će me pozvati da se nađemo negde noću, na skrovitom mestu? Prošao je ceo sat , a onda i polovina drugog a devojka se nije vraćala.

(Umesto devojke pojavljuje se Thiemo, vezuje ih.)

DRAŽENOVIĆ (Rainer) : Kažite nam kako ste proveli vreme od pet do sedam sati na stražarskoj službi na Kapiji?

(Pauza).

DRAŽENOVIĆ (Rainer): No?

DRAŽENOVIĆ (Rainer) : Je li ovo taj koji je bio na straži?

JELENKA (Lisa) : Jeste.

DRAŽENOVIĆ (Rainer): Dobro, Jelenka, reci nam šta ti je rekao poslednji put kada si prešla?

JELENKA (Lisa): Nešto je rekao, ali ne znam tačno šta, jer nisam slušala njega, nego mislila samo na to kako da prevedem Jakova preko mosta.

DRAŽNEOVIĆ (Rainer): Na to si mislila.

JELENKA (Lisa): Na to.

DRAŽNEOVIĆ (Rainer): Reci nam odakle si i kako se zoveš.

JELENKA (Lisa) : Jelenka. Od Tasića.

DRAŽNEOVIĆ (Rainer): Ponovi šta si rekla u prvom saslušanju.

JELENKA (Lisa) : Prošle jeseni došao je Jakov u naš kraj. Zimovao je sakriven na jednoj pojati više našeg sela. Iz naše kuće sam mu nosila hranu i preobuku. Tu smo se zagledali i obrekli jedno drugom.

DRAŽNEOVIĆ (Rainer): I dalje?

JELENKA (Lisa): A kad je sneg stao da se topi, Jakov je rešio da se po svaku cenu prebaci u Srbiju. Pošla sam s njim, da mu pomognem. Po njegovim uputstvima počela sam da prelazim most, da bi se straža na mene navikla. Trećeg dana sam i njega povel, prerušenog u moju staru nenu.

Pauza.

FEDUN (Marian): ... bez bošče izgledala je starija ...lice joj je bilo izmenjeno , usta velika i zla , oči pocrvenele ...

Pauza.

DRAŽNEOVIĆ (Rainer): A zašto si ga prevela baš kada je ovaj vojnik bio na straži?

JELENKA (Lisa): Pa , zato što mi je on izgledao onako najmekši .

DRAŽNEOVIĆ (Rainer): Zato ?

JELENKA (Lisa): Zato.

Pauza.

DRAŽENOVIĆ (Rainer): Bolje je da nam kažeš sada sve što znaš, nego da ispituju i muče Jakova koga su dosada sigurno uhvatili na granici.

JELENKA (Lisa): Koga uhvatili? Njega? Bog s vama! Od sinoć pa do sada on je Bosnu mogao da obigra svekoliku, a ne da pređe granicu koja je na sat ili dva hoda odavde. Znam ja to. Mene možete biti i ubiti, zato sam i pošla s njime, ali njega više viditi nećete.

Pauza

DRAŽNEOVIĆ (Rainer): Fedune, da li želite nešto reći?

FEDUN (Marian): Ne.

DRAŽENOVIĆ (Rainer): Ja sam vas Fedune smatrao ozbiljnim mladićem, svesnih svojih dužnosti i svoga životnog cilja, i mislio sam da će od vas biti jednog dana savršen službenik, ponos našeg odreda. A vi ste začorili u prvu žensku beštiju koja vam je ispred nosa prošla. Poneli ste se kao slabić, kao čovek kome se ozbiljan posao ne može poveriti. Ja moram da vas predam sudu.

Pauza

FEDUN (Marian) : Sve što iza mene ostane da se pošalje mome ocu u Kolomeju . Pozdravljam sve drugove i molim starešine da mi oprostite.

NARATOR (Thiemo): Fedun povuče obarač. Sva kasarna odjeknu od pucnja.

SCENA 8.

Lica: Alihodža

Eksplozija mosta.

ALIHODŽA (Rainer): Ne bih mogao ni približno kazati koliko sam tako ležao. Ono što me je trglo iz duboke nesvesti bili su u isto vreme neka svetlost i neki glasovi. Teško sam se pribirao..Sećam se da je svet bio ispunjen zvukom, treskom od kojeg sluh iščezava i utroba premire u čoveku.

ALIHODŽA (Matthias): Pogled mi pređe na most. Kapija je bila na svom mestu, ali odmah iza kapije most je bio prekinut. Sedmog stuba na mostu nije bilo; između šestog i osmog zijala je praznina kroz koju se u kosoj perspektivi nazirala zelena rečna voda. Od osmog stuba dalje most se opet nastavljao i išao do druge obale, gladak, pravilan, beo, kakav je bio juče i oduvek.

ALIHODŽA (Marian): Samo u snovima mogu da se dožive i vide takve stvari. Samo u snovima... Pri samom dnu glatko odsečen stub, kao džinovsko deblo, i raznesen u hiljadu komada po okolini, a lukovi levo i desno od toga stuba grubo prekinuti. A izlomljene strane prekinutih lukova bolno teže jedna ka drugoj.

ALIHODŽA (Thiemo): Oduvek sam to znao, ali sad, sad to može i poslednja budala da uvidi. Od najtvrdog i najtrajnijeg počeli su da odbijaju, od božjeg da uzimaju. I ko zna gde će se zaustaviti! Evo je i sama vezirova ćuprija počela da se osipa kao đerdan; a kad jednom počne, niko ga više ne zadrža.

ALIHODŽA (Lisa): Ali neka, ako se ovde ruši, negde se gradi. Ima valjda još negde mirnih krajeva i razumnih ljudi koji znaju za božji hator. Ako je Bog digao ruke od ove nesrećne kasabe na Drini, nije valjda od celog sveta i sve zemlje što je pod nebom? Ali ko zna? Ko zna?

(Svi osim Rainera odlaze. Iz publike dolazi Žana).

ALIHODŽA (Rainer): Sve može biti. Ali jedno ne može: ne može biti da će posve i zauvek nestati velikih i umnih a duševnih ljudi koji će za božju ljubav podizati trajne građevine, da bi zemlja bila lepša i čovek na njoj živeo lakše i bolje. Kad bi njih nestalo, to bi značilo da će i božja ljubav ugasnuti i nestati sa sveta. To ne može biti.

Alihodža (Rainer) odlazi.

SCENA 9 .

Žana *(govori na srpskom) :*

Zovem se Žana Mihailović , imam 23 god. i rođena sam u Višegradu .

Ovaj most je most moga detinjstva, na njemu sam provela najveći deo života.

Danas živim u Dusseldorfu .

Ovo su moje slike na mostu .

(Isti tekst ponovi na nemačkom)